

Via Sirius naar een excellentietraditie in Nederland

Dit jaar sluit weer een aantal instellingen de subsidieperiode van het Sirius Programma af. In deze krant staan portretten van deze hogescholen en universiteiten. Hoe zijn de afgelopen jaren voor hen verlopen? Welke inzichten en kennis hebben zij opgedaan? Hoe gaan zij verder? En vooral: hoe hebben hun studenten de honoursprogramma's ervaren?

Volgend jaar eindigt ook de Sirius-subsidie voor de rest van de deelnemende instellingen. Hoe kijkt Sirius naar de afgelopen jaren? En wat zijn de ontwikkelingen voor de nieuwe fase van excellentieonderwijs in Nederland? Taade Sminia en Hans Adriaansens kijken gezamenlijk terug en naar de toekomst.

“De deelnemende instellingen gaan door met honours-onderwijs. Dat is erg mooi om te zien”, zegt Sminia. “Er sluiten zelfs instellingen bij Sirius aan die geen subsidie krijgen, vanwege de ondersteuning en de kennisdeling. Ook is er meer kennisdeling tussen instellingen over onderwijs en didactiek. Tussen universiteiten werd vooral veel gesproken over onderzoek. Bij honours zie je dat onderwijs nu wel een *hot item* is. Men wil van elkaar weten wat werkt en wat niet.”

Adriaansens is het daar helemaal mee eens. “Dat bevestigt mijn beeld dat Sirius een van de weinige startsubsidies is die beklijft. Het is een enorm positief proces geweest. Je ziet nu dat voor het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs wordt gekeken of hetzelfde kan gebeuren. En dat de universiteiten hun focus op onderwijs leggen, is goed. Dat is ook hun kernpunt: wetenschappelijk onderwijs. Anders moet je een onderzoeksinstituut starten. Het gaat ook om de juiste onderwijscontext.

Ik kende docenten die wilden stoppen, bij het University College doceerden zij de sterren van de hemel.” “Juist. Je moet een stimulerende interactie hebben tussen docent en student”, vindt Sminia. “Vraag je een student wat een goede docent is en ze zeggen: iemand met een goede, uitdagende didactiek. En iemand die ook als coach optreedt. En daar hoort een stimulerende omgeving bij, inspirerende gebouwen en een goede informatiestructuur.”

Een andere belangrijke succesfactor voor Adriaansens is kleinschaligheid. “Studenten functioneren beter in een kleine context, onder andere omdat je dan je mede-studenten en docenten kent. Ik zie bij hogescholen kleine *schools* ontstaan. Natuurlijk is het goedkoper om heel veel studenten in een collegezaal te plaatsen, maar het rendement is lager.”

Sminia: “Door excellentie denken instellingen meer na over hun profilering. Hogescholen gaan meer naar hun kern toe. Tussen universiteiten ontstaat meer differentiatie.” “We slagen samen met de instellingen in onze opzet om meer stu-

► **Taade Sminia** is voorzitter van de Sirius auditcommissie. Hij was onder andere Rector Magnificus van de Vrije Universiteit.

► **Hans Adriaansens** is voorzitter van de Leading Experts van het Sirius Programma. Hij is onder andere de oprichter van het University College Utrecht en het University College Roosevelt.

denten goed honoursonderwijs te bieden”, zegt Adriaansens. “Bij de Colleges van Bestuur bestond vroeger het idee dat je op zoek moest gaan naar excellente studenten. Nu zien ze dat het juist het onderwijs is dat studenten doet excelleren. Er zit zoveel potentie in jongeren. Door al die mooie programma's die er zijn, haal je dat eruit.” Sminia: “In het begin van Sirius wilden we minimaal 5% van de studenten in een honoursprogramma. Veel instellingen hebben het nu in hun prestatieafspraken over 7 of 8%. En dat is absoluut geen utopie. Nu we onze doelstellingen halen en de instellingen zonder Sirius-subsidie doorgaan, is de vraag: is er een externe partij nodig die af en toe een thermometer in het proces steekt?” Adriaansens vindt dat de vraag uit de instellingen zelf moeten komen. “Willen ze bijvoorbeeld dat er een

auditcommissie blijft. Juist die commissie heeft veel geholpen. Door als *critical friend* op te treden, opbouwend te zijn. Het is een stimulerende vorm van monitoren die door de instellingen zeer werd gewaardeerd.”

Op dit moment zijn instellingen bezig om gezamenlijk honoursthema's te belichten en dat op papier te zetten. “Hoe ga je verder met bijvoorbeeld masters en excellentie? Zowel Hans als ikzelf vinden dat mastertrajecten per definitie excellent zouden moeten zijn”, geeft Sminia als voorbeeld. “Door gezamenlijk aan de thema's te werken, nemen de instellingen het stokje over. Het is erg mooi om te zien hoe het Nederlandse honoursonderwijs de afgelopen jaren is gegroeid. En de komende jaren zal blijven groeien.” ◀

Column **Excellentie is de norm**

Ik was vier jaar toen ik op balletles ging, en mijn enthousiasme ging helaas niet gelijk op met mijn talent. De leerlingen die op de Nationale Balletacademie* (NBA) zitten, hebben dat talent wel.

Ze zijn zo goed, dat ze mogen meedansen in de voorstellingen van Het Nationale Ballet in Amsterdam. Deze leerlingen hebben niet alleen een talent, maar ook een enorm doorzettingsvermogen en een ijzeren discipline. Ik

was kort geleden bij een les van de allerkleinsten, de 10- en 11-jarigen, en uit de volledige overgave en devotie waarmee zij hun pliés en relevés deden, sprak een grote belofte voor de toekomst.

In de afgelopen periode is er dankzij de subsidie van het Sirius Programma gewerkt aan de intensivering van de onderwijsketen die loopt van het basisonderwijs, via voortgezet onderwijs en hbo naar de beroepspraktijk. Cruciaal is daarbij de samenwerking met

Het Nationale Ballet. Sinds de start van het Sirius-traject is Het Nationale Ballet betrokken bij de selectie van nieuwe leerlingen tijdens de auditie, en bij de beoordeling van de leerlingen tijdens hun opleiding (vooropleiding en hbo). In augustus 2013 is de Junior Company van Het Nationale Ballet gestart, waardoor de studenten van het hoogste jaar van de opleiding direct toetreden tot de top van het werkveld. De inhoudelijke en materiële inspanningen in de afgelopen Sirius-periode zijn essentieel

geweest voor de omvorming van de Nationale Ballet Academie tot een internationale topopleiding.

Bridget Kievits
Lid College van Bestuur
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

* Nb de Nationale Balletacademie maakt deel uit van de Theaterschool. De Theaterschool is een van de zes faculteiten van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.

Inhoud

2.
NHL Hogeschool
Visie op excellentie, passie voor je vak

3.
Marca Wolfensberger
Nederland in internationaal perspectief

5.
Tilburg University
Arbeidsmarktrelevant opleiden van studenten

6.
Amsterdam University College en Hyperion Lyceum Amsterdam
Denktank excellentie voor het voortgezet onderwijs

7.
Hogeschool de Driestar
Docenten in het pabo-honoursprogramma

Emma Dekker

3.
“Ik wilde graag weten hoe het is om echt onderzoek te doen, om lang met een onderwerp bezig te zijn. Dat heb ik geleerd bij MaRBLLe.”

Visie op excellentie, passie voor je vak

De visie op excellentie van de NHL beschrijft wat excellente studenten zijn: innovatieve en ondernemende professionals, die vanuit hun talenten op multidisciplinaire wijze werken aan het oplossen van complexe problemen voor een waarde(n)volle samenleving. Gijs Terlouw en Marleen Suurmeijer passen erg goed in deze beschrijving.

► **Marleen Suurmeijer** is docent aan de NHL Hogeschool.
► **Gijs Terlouw** is junior docent-onderzoeker aan de NHL Hogeschool.

Voordat ik begon met mijn studie Maatschappelijk Werk & Dienstverlening heb ik gewerkt als vormgever en programmeur”, vertelt Terlouw. “Omdat ik meer wilde doen met mensen, ben ik deze studie gaan doen. Het eerste jaar ging me makkelijk af, dus ben ik het honoursprogramma gaan doen.” Suurmeijer heeft dezelfde opleiding gedaan. “Met veel extra activiteiten, zoals het studentenplatform en de opleidingscommissie. Ook heb ik grote schoolfeesten gegeven, waarbij ik mijn andere passie kwijt kon: dans. Ik heb niet zoals Gijs het honoursprogramma gevolgd. Maar wat ik had gedaan bleek aan de excellentie-opvatting van de NHL te voldoen.”

Terlouw kwam via het lectoraat iHuman | Welzijn Zorg Digitaal, terecht bij het Hasega-project: *Healthy ageing through serious gaming*. De vraag van het project was: hoe kun je zo lang mogelijk thuis wonen met hulp van technologie. “Het project duurde twee jaar, studenten stromen voor een half jaar in en uit. Omdat ik het honoursprogramma deed en al meer ervaring had, kreeg ik een coördinerende functie. In het project werk je samen met game designers, technici, informatici en mensen uit de zorg. Ik kon daarin een brugfunctie vervullen.”

Een docent wees Suurmeijer erop dat ze in aanmerking kwam voor een excellentie-stempel. “Hij zei dat

ik met mijn visie en ervaring voldeed aan wat het honoursprogramma vroeg. Ik heb de school altijd gezien als een middel om mijn doelen te bereiken. Ik gebruikte de NHL om me te ontwikkelen tot een innovatieve professional. Ik heb bijvoorbeeld de minoren ‘Ondernemen’ en ‘Outreaching werken’ gevolgd omdat ze mij gezamenlijk een goede basis gaven voor het opstarten van een eigen bedrijf. Ik geef danstrainingen die gekoppeld zijn aan sociaal werk. Bijvoorbeeld aan meisjes die slachtoffer zijn geworden van loverboys. Op advies van de docent heb ik een portfolio samengesteld van alles wat ik had gedaan en had geleerd. Op basis daarvan kreeg ik een excellentiecertificaat.”

“Tijdens het honoursprogramma heb ik erg veel geleerd”, zegt Terlouw. “Je wordt steeds in het diepe gegooid, dus je moet verantwoordelijkheid nemen en je snel inwerken in de materie. En vakinhoudelijk heb ik een nieuw gebied ontdekt, de combinatie zorg en technologie. Ik werk nu bijvoorbeeld mee aan een app voor mensen met een lichtverstandelijke beperking, om te zorgen dat ze zich redden in sociale situaties. Daarnaast coach ik talenten aan de NHL.”

Suurmeijer is blij met het certificaat, maar had liever het honoursprogramma echt doorlopen. “Ik heb me nu onbewust bekwaamd. In het programma word je juist heel erg bewust gemaakt van je talenten. Die

je ook heel bewust en doelgericht ontwikkelt met ondersteuning van docenten. En je hebt de feedback van de andere studenten. Dat zie ik als een grote meerwaarde. Op dit moment ben ik docent aan de NHL. Ik coach studenten om hun talenten te ontwikkelen, onder andere door dansworkshops. En ik help met de loopbaanoriëntatie.”

Het honoursprogramma van NHL Hogeschool gaat voorlopig nog verder als een projectorganisatie, waarbij aansluiting gezocht wordt bij goudgerande minoren. Studenten in deze minoren hebben de kenmerken van de excellente professional, ze zijn talentgericht, innovatief, ondernemend, multidisciplinair en waarde(n)vol. Op deze manier vindt het programma uiteindelijk haar plek binnen de curricula van de NHL Hogeschool. ◀

Facts & Figures Sirius Programma 2013

Deelnemende instellingen

- Tranche 1 is afgerond: 4 universiteiten en 1 hogeschool; deze instellingen blijven werken aan verhoging van deelname van studenten aan excellentieprogramma's (variërend van minimaal 6% tot maximaal 13% in 2015), 1 hogeschool is voortijdig gestopt.

- 14 instellingen ronden eind 2014 de subsidieperiode af.

- 7 nieuwe instellingen (5 universiteiten en 2 hogescholen) hebben i.h.k.v. de prestatieafspraken hoger onderwijs en onderzoek hun excellentietrajecten ter validering voorgelegd aan de Sirius expertcommissie.

Groei instroom van studenten in de Sirius excellentieprogramma's

Ten opzichte van de audit in 2012 is de instroom van het aantal studenten in de Sirius bachelor excellentieprogramma's bij de hogescholen toegenomen met ruim 10%. Binnen de universiteiten is de toestroom gegroeid met ruim 20%. Het aantal honoursstudenten in de master is gegroeid met bijna 20%. In deze groeipercentages is te zien dat een aantal programma's nu goed tot ontwikkeling komen.

Column Guus Wieman Een dag uit het leven van een honoursstudent van de Universiteit Utrecht

Woensdag 17:00 tot 19:00! Astrologie, IVF, kwantummechanica, Freud, *The West and the Rest*, criminologie, de geschiedenis van de universiteit, de affaire-Stapel. Debatten tussen sociale, geestes-, en natuurwetenschappers over al deze onderwerpen.

Wat hierboven staat is een zeer korte weergave van mijn woensdagavond

den van de afgelopen anderhalf jaar. Ik ben student van het Descartes College, het breedste universitaire honoursprogramma van de Universiteit Utrecht. Wat leer je hier? De betere vraag is: wat leer je er niet? Elke week krijgen we een gastspreker over een ander onderwerp. Met z'n vijftigen proberen we te bedenken wat wetenschap was, is en moet zijn. Niet altijd komen we eruit. Maar dat mag

de pret niet drukken. Het belangrijkste dat men opsteekt bij het Descartes College is hoeveel vragen men vergeten is te stellen. Daarnaast leer je over de beperkingen en krachten van je eigen vakgebied, en dat op een interactieve manier. Bovendien ontmoet je nog eens mensen die je anders nooit zou hebben ontmoet. In den beginne kende ik niemand, tegenwoordig kan ik veel van deze

'descartesianen' niet meer uit mijn leven wegdenken. We noemen onszelf soms spottend de 'besten van de universiteit'. Of we dat zijn, weet ik niet. Wat ik wel weet is dat ik al deze mensen als mijn gelijken beschouw en hun bijdrage elke keer weer waardeer. Een historicus weet nu eenmaal niet alles. Komende woensdag mogen we weer, ik kan niet wachten. ◀

Studiereis Sirius New Orleans

The big easy: a jazzy way of life

Jaarlijks organiseert de NCHC (National Collegiate Honors Council) een congres waar vanuit heel de Verenigde Staten docenten, studenten en programmamanagers van honoursonderwijs naar toe komen. Net als voorgaande jaren, hebben een aantal leden van het Sirius-netwerk deze conferentie bezocht. Dit keer was de conferentie in New Orleans.

Voorafgaand aan deze conferentie, hebben de Siriusinstellingen gezamenlijk een studiereis georganiseerd met een divers palet aan werkbezoeken in deze stad. Een groep van 27 personen - bestaande uit bij Sirius betrokken programmamanagers, docenten, projectleiders en adviseurs - is in november afgereisd naar Amerika. Tijdens de reis zijn

bezoeken afgelegd aan Loyola University, Arts Council of New Orleans, City Hall - health commissioner (fit NOLA), en de Tulane University. Elk onderdeel van de reis was georganiseerd door een van de Siriusinstellingen. Dit resulteerde in een divers, maar tegelijkertijd ook een samenhangend programma van bezoeken aan instellingen en organisaties

die uitblinken op één of meerdere thema's waarmee ook Nederlandse instellingen in het kader van Sirius bezig zijn. De instellingen hebben veel kunnen leren tijdens de verschillende werkbezoeken van enthousiaste Amerikaanse collega's en studenten. Het reisverslag is te vinden op www.siriusprogramma.nl ◀

Communityvorming bij de Universiteit Maastricht

Onderzoeksgestuurd leren is de kern van MaRBLLe, het honoursprogramma voor derdejaars bachelorstudenten aan de Universiteit Maastricht. Studenten voeren zelfstandig academisch onderzoek uit. Daarmee halen ze soms zelfs toonaangevende wetenschappelijke tijdschriften. Per faculteit is MaRBLLe anders georganiseerd. Dat heeft consequenties voor de communityvorming binnen het honoursprogramma.

“Studenten uit allerlei disciplines volgen bij het UCM samen het honoursonderwijs”, vertelt Teun Dekker. “We werken in groepjes en hebben ook zeer regelmatig bijeenkomsten zodat studenten hun ervaringen en inzichten kunnen delen. Twee keer per jaar doe ik samen met studenten een project op basis van mijn eigen onderzoek. Ik heb een methode ontwikkeld om argumenten in politieke discussies te isoleren en te vertalen naar politieke filosofie. Tijdens de projecten passen de studenten deze methode toe op hun eigen onderwerp. Dat kan bijvoorbeeld iets van economie, rechten of politiek zijn.”

Bij de faculteit Psychologie en Neuroscience waar Emma Dekker MaRBLLe volgde heeft het programma een ander karakter. “Hier is het veel meer individueel. Je hebt een eigen begeleider en daarmee bespreek je je onderzoek. Deze manier past ook bij mij. Ik wilde graag weten hoe het is om echt onderzoek te doen, om lang met een onderwerp bezig te zijn. Dat heb ik geleerd bij MaRBLLe.” Dat is het mooie aan dit honours-

programma vindt Teun. “Je kunt echt ergens induiken. Je doorloopt alle stappen van onderzoek. Wat ik mijn studenten vooral wil meegeven is dat onderzoek doen betekent dat je continu moet twijfelen. Ik leg hen ook mijn eigen twijfel over mijn onderzoek voor: wat zouden jullie doen? Onderzoek doen is ook frustratie. In zo’n groep verbindt dat, ze delen hun ervaringen. Daarmee vorm je al een community.”

“Het had me best leuk geleken om af en toe in een groepje te werken”, zegt Emma. “Maar de individuele manier ligt mij wel. Consequentie is wel dat honoursstudenten bij ons elkaar weinig ontmoeten. Ik ben nu aangesteld door de faculteit om dat samen met een hoogleraar te verbeteren. We organiseren activiteiten voor de honoursstudenten. Intervisiemiddagen bijvoorbeeld, waar studenten hun onderzoek aan elkaar presenteren. Of *Welcome Home*-parties om studenten die terugkomen van een internationale stage te verwelkomen. Binnenkort hebben we een reüniefest omdat MaRBLLe vijf jaar bestaat. Daarmee proberen we ook alumni bij de community te betrekken. En met een speciale Face-

- Emma Dekker is masterstudent Psychologie en volgde het MaRBLLe-programma.
- Teun Dekker is Vice Dean of Academic Affairs en Associate Professor of Political Philosophy aan het University College Maastricht (UCM).

book-pagina zorgen we voor interactie tussen studenten onderling en studenten en faculteit.” Bij ons is de Facebook-pagina helemaal doodgeslagen”, vertelt Teun. “Het heeft geen toegevoegde waarde. Net als de borrels die we af en toe organiseerden. Onze studenten zitten in hetzelfde gebouw, ze volgen hier hun lessen, ze werken met elkaar, en er is een ontmoetingsruimte. De community

ontstaat bijna vanzelf.” Naast de activiteiten per faculteit wordt er ook gewerkt aan de universiteitsbrede community. Afgelopen zomer vond het eerste *Mix & Mingle*-event plaats voor alle honoursstudenten en -docenten. Volgend jaar vindt het eerste UM-MaRBLLe-seminar plaats.

MaRBLLe is op alle faculteiten niet meer weg te denken uit het curricu-

lum. Teun: “Wat we doen heeft een enorme meerwaarde. Daarom gaan we op dezelfde voet door bij het UCM. Het is een permanent onderdeel van het curriculum”. Datzelfde geldt voor onze faculteit geeft Emma aan. “De afgelopen jaar is er een duidelijke groei geweest: de organisatie is beter geworden, en er zijn meer studenten die het programma doen.” ◀

De stille revolutie van het honoursonderwijs Nederland in internationaal perspectief

Het is amper twintig jaar geleden dat honours nog een onbekend fenomeen was in Nederland. Een klein aantal universiteiten deed kleinschalige experimenten, zoals de faculteit Geowetenschappen van de Universiteit Utrecht. Marca Wolfensberger deed in die tijd onderzoek naar de succesfactoren van dit nieuwe type onderwijs.

“Waarom is honours zo belangrijk voor mij? Je hebt institutionele en economische redenen voor honoursonderwijs, daar legt de overheid het accent op. Wat mij betreft zijn ideologische redenen net zo belangrijk. Ik geloof in de democratie, in de bescherming van de minderheid. Dat elk individu zijn of haar talenten kan ontwikkelen, ook de goede leerlingen. Je moet onderwijs geven dat inspireert, dat verwondert, dat uitdaagt. Daar word ik gelukkig van. Het hoger onderwijs heeft de taak om mensen tot bloei en ontwikkeling te laten komen. Respectvol te laten zijn naar je medemensen. En dat kan pas als je je blik verruimt en leert wie je zelf bent. Dat doet honours.”

“Het was weliswaar een heel klein clubje waarmee we begonnen bij Geowetenschappen, maar we waren wel heel erg overtuigd van wat we aan het doen waren. Dat moest ook wel, de rest van de universiteit be-

greep nog niet waarom we honours-onderwijs organiseerden. Het was daarom belangrijk dat we de studenten mee hadden. Het was een openbaring toen we in contact kwamen met de National Collegiate Honors Council (NCHC) in de Verenigde Staten. Toen dacht ik: we zijn niet alleen, honours is een internationale beweging. ‘s Avonds heb ik gedineerd met fellows Earl Brown en John Zubizarreta van de NCHC. Dat gesprek was voor mij een kantelpunt omdat ik merkte hoe overal studenten en docenten groeien door honours, en dat je moet weten wat je visie is – waar je naar toe wilt met elkaar. En hoe we door onderzoek naar honours het onderwijs kunnen ontwikkelen. Van daaruit zijn we verder gaan werken. Het is erg mooi om te zien hoe honours nu in Nederland zijn plaats heeft gevonden.”

Samen onderzoek doen om jezelf te leren kennen

“In de Verenigde Staten gebeurt erg veel, de discussie en ontwikkelingen daar lopen voor op andere landen.

Als het gaat om onderzoek naar honours, doen wij zeker niet onder voor de VS. We hebben bijvoorbeeld een eigen onderzoeksgroep aan de Hanzehogeschool, en bij de Universiteit Utrecht en de Hogeschool Arnhem Nijmegen gebeurt ook veel.”

“Tussen Nederland en de VS zijn veel gesprekken over honours, mede dankzij de studiereizen. Dat heeft voor beide landen veel opgeleverd. Je leert namelijk pas echt goed jezelf kennen als je het vergelijkt met een ander. We hebben samen onderzoek gedaan naar honoursdocenten. Resultaat: er waren heel veel overeenkomsten. Blijkbaar denken we op dezelfde manier wanneer het gaat om talentontwikkeling, wellicht ook omdat we allebei in een Anglosaksische cultuur leven. Een soort *signature pedagogy*, met dezelfde didactische kernwaarden. Wij zijn wel minder gericht op het experiment en de community. Omdat Nederland net begonnen is met honours, verwacht je dat er toch meer aandacht zou zijn voor experimenten. We zitten meer op de inhoud, en op cijfers. Misschien omdat we (nog) moeten / willen bewijzen dat het werkt. Maar sommige zaken zijn moeilijk in cijfers te vatten. Ik was kort geleden bij de bachelor-uitreiking van Utrechtse honoursstudenten. Ze mogen dan

een speech van twee minuten houden. De meesten begonnen over hun eerste intakegesprek, en hoeveel dat heeft betekend voor hun studie en hun keuzes. In prestatie-indicatoren heb je het daar niet over.”

Nederland: van achterhoede naar front runner

“We zitten als Nederland in een internationaal netwerk, andere landen komen ook bij ons kijken. Met het lectoraat hebben we nu contact met de Duitstalige landen. In Duitsland is goed onderzoek naar excellentie in primair en voortgezet onderwijs. Daar is discussie of en hoe excellentieonderwijs ook te integreren in het reguliere onderwijs. Dat soort inzichten en ervaringen werpt bij ons weer de vraag op: hoe gaan we

dat hier doen? Wat kunnen we van Duitsland leren?”

“Kort gezegd, twintig jaar geleden zaten we internationaal gezien in de achterhoede, nu zijn we *front runner*. In opdracht van het Sirius Programma is het lectoraat bezig met een Europese verkenning over honours-onderwijs. Ik zou heel graag een internationale ontmoeting willen over scholing van honoursdocenten. We zijn ook het enige land waar internationale honoursconferenties worden georganiseerd. Vorig jaar in Groningen waren er dertien landen. Dat was voor het eerst. In Rotterdam heeft dat dit jaar een vervolg gekregen. En door die ontmoetingen kunnen we zelf ook weer stappen zetten.” ◀

- Marca Wolfensberger is lector Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving.

Honours in Nederland.

Wat vindt de arbeidsmarkt?

Honoursonderwijs heeft de afgelopen jaren een belangrijke plaats in het hoger onderwijs gekregen. Duizenden studenten volgen nu een honoursprogramma. De vraag is natuurlijk: hebben deze studenten ook een meerwaarde voor de arbeidsmarkt? Hoe laten zij hun excellentie zien? Marco Folpmers (vice-president van Capgemini en bijzonder hoogleraar Financial Risk Management aan Tilburg University), en Dirk Mulder (directeur Herinneringscentrum Kamp Westerbork) vertellen over hun ervaringen met de honoursstudenten van Tilburg University en de Hanzehogeschool Groningen.

“Als ik iemand aanneem bij Capgemini kijk ik niet per se of iemand cum laude is afgestudeerd”, zegt Folpmers. “Het belangrijkste criterium voor mij is: kan ik deze persoon naar een klant sturen? Heeft hij kennis genoeg? Heeft hij analytisch denkvermogen? Kan hij in korte tijd tot een advies komen? Dan hebben honoursstudenten absoluut een streepje voor. Ze zijn gretig, ze nemen alles op als een spons. Ze zijn echt geïnteresseerd in een onderwerp. Vaak zijn ze breder georiënteerd en hebben meer praktijkervaring. Dat zie ik bij de honoursstudenten van het Outreaching Programma uit Tilburg.”

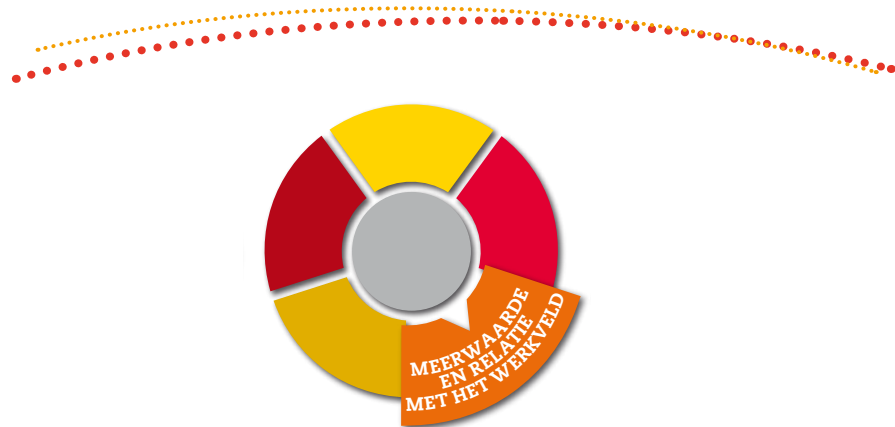
“Wat mij opvalt aan de honoursstudenten van de Hanzehogeschool”, zegt Mulder, “is dat ze zo gemotiveerd zijn. En hun creativiteit verbaast ons nog steeds. Ze kijken op een verrassende manier naar de

vragen die we hebben, en komen met inspirerende oplossingen. We kunnen die vaak niet één-op-één uitvoeren, het dwingt ons wel tot nadenken. Een goed voorbeeld is de weg van het Herinneringscentrum naar het kamp zelf. Onze vraag was: hoe maak je bezoekers bewust dat ze naar een bijzondere plek lopen? De studenten hebben voorgesteld een klein doolhof aan het einde van de weg aan te leggen, met als doel de bezoeker te desoriënteren. Net zoals de mensen in de Tweede Wereldoorlog overkwam als ze bij het kamp arriveerden. We vonden dit erg verrassend, en het ligt ook nog steeds bij ons op tafel.”

In de zogenaamde Outreaching-labs in Tilburg (zie elders op deze pagina) die Folpmers geeft, ziet hij die creativiteit en motivatie ook. “Ik werk elke keer met een klasje van ongeveer zes mensen, en neem een relevant financieel onderwerp. In mijn tweede lab ging het over de *bail-in tool*, een idee ontwikkeld door de Europese

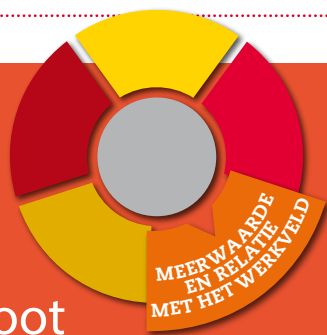
Unie, waarbij banken die omvallen niet worden gered door de overheid, maar dat de obligatiehouders moeten bloeden. Met de groep heb ik daar vanuit verschillende standpunten naar gekeken. Het was boeiend om hun meningen en inzichten te horen. Een studente uit dat groepje mailde me onlangs. Ze werkt nu bij het ministerie van Financiën. Ze kan daar uitblinken omdat ze al zoveel weet. Ze heeft tijdens het lab het onderwerp van alle kanten grondig bekeken, ze heeft er veel over gediscussieerd. En daarom heeft ze een enorme voorsprong. Dit soort mailtjes krijg ik vaak van oud-honoursstudenten.”

“De Hanze en het Herinneringscentrum werken nu ongeveer drie jaar samen”, vertelt Mulder. “Wij zijn bezig met een groot langdurig project om het Herinneringscentrum af te stemmen op onze wensen, die van de bezoekers en de maatschappelijke ontwikkelingen. Veel werk dus voor honoursstudenten. We hebben een

convenant met de Hanze gesloten om de afspraken helder te hebben. Een duidelijk leerpunt daarbij was welke verwachtingen je van elkaar hebt. Je moet elkaar de tijd gunnen om de balans te vinden. Daar gaat enige tijd overeen, maar ik kan zeggen dat we nu weten wat we aan elkaar hebben. Dat geldt ook voor de studenten. Het zijn slimme, gemotiveerde en creatieve jongeren, maar ook in een leerproces. Je kunt dus niet alles van hen verwachten.”

“Honours heeft een meerwaarde voor Nederland, voor het onderwijs en bedrijven, en zeker voor studenten”, vindt Folpmers. “Er zijn veel studenten die meer willen, toe zijn aan een extra uitdaging. Als je dat kunt bieden met een honoursprogramma, met een link naar het bedrijfsleven, dan moet je dat doen. Deze studenten zijn beter voorbereid op wat de arbeidsmarkt vraagt.” ◀

Interview Iris de Groot

“Ik heb de opleiding Liberal Arts & Sciences gedaan, met als focus Business Management en Politicologie. In mijn master heb ik me vooral toegelegd op de combinatie ontwikkelingssamenwerking en politiek. Naast mijn bachelor heb ik het Outreaching-programma gedaan. Mijn mooiste project is het schrijven van het boek *Eten om niet te vergeten*, een informatief kookboek om lekker te koken voor dementerende ouderen met informatie over wat eten allemaal kan doen voor hersenen en waarom goed eten zo belangrijk is voor dementerenden. Dat is opgepakt door veel zorginstellingen, ik heb ook meermalen een presentatie mogen houden en workshops gegeven. Nu ga ik stage lopen bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, bij de directie Sociale Ontwikkeling op de afdeling gender/emancipatie.

Presenteren is een belangrijk onderdeel van Outreaching. Je wordt uit je comfortzone gehaald omdat je overtuigend een verhaal moet houden voor een groep specialisten. Ik heb daarnaast geleerd structureel te werken, orde te scheppen in de chaos. Ook is tijdens Outreaching veel aandacht besteed aan onderhandelen, bijvoorbeeld in het bedrijfsleven. Ik merk dat ik daar nu profijt van heb.

Wat ik het mooie aan Outreaching vind is dat hoe meer energie en tijd je er in steekt, hoe meer je ervoor terug krijgt. Ik zie dat mijn medestudenten over de hele wereld zijn uitgevlogen, ze weten zich overal in te onderhandelen. Je leert voor jezelf deuren te openen.”

► *Iris de Groot is alumna van de Universiteit van Tilburg, zij deed daar onder andere het Outreaching-programma.*

Column Aliene van der Zee

Een week uit het leven van een honoursstudent aan de Rijksuniversiteit van Groningen

Verdorie, waar blijft hij nou? Ik kijk naar mijn mobiel, 9:07 uur. Hij is al zeven minuten te laat. Geïrriteerd bel ik hem op. “Oh sorry, ik was het vergeten,” krijg ik als antwoord. Lekker begin van mijn maandagochtend. Ik háát maandagochtenden, vooral als mijn mentorstudenten niet komen opdagen. Gelukkig waren de andere vijf wel op tijd voor hun persoonlijke mentorgesprekken. Sinds dit jaar ben ik mentor van de eerstejaars Bewegingswetenschappen.

Oké, snel naar huis, wat eten en weer knallen voor mijn onderzoek (afstudeerproject van zowel mijn Bachelor als het Honours

College). De volgende ochtend was niet veel rustiger, vroeg opgestaan om aan mijn onderzoek te werken, vier uur college gevolgd en toen direct doorgegaan om nog eens acht uur te werken.

Pff, wat heb ik de afgelopen dagen weinig geslapen! De volgende ochtend had ik een belangrijke meeting in het Honours torentje over mijn Summerschool naar Rome vanuit het Honours College, ik mag weer hard aan de bak om een essay te schrijven. Oké, door naar colleges, meeting met een docent, meeting van het Honours Review, om vervolgens door te gaan naar ballet en werk. Ergens rond 2.00 uur in

de nacht was ik terug. Om aan al mijn drukte te ontsnappen besluit ik toch maar ‘even’ een biertje te doen in de kroeg. Hoe laat het was geworden? Geen idee. Ik weet alleen dat ik de volgende ochtend wakker werd gebeld door mijn twee begeleiders van mijn onderzoek waar ik een afspraak mee had.

Oeps...

Arbeidsmarktrelevant opleiden van studenten

Het Outreaching honoursprogramma van de Tilburg University bereidt studenten voor op hun rol in de maatschappij. Door toepassing van wetenschappelijke kennis in de praktijk en het opdoen van internationale ervaring. Hoe leg je de link met de arbeidsmarkt? En, hoe kunnen studenten na het programma hun meerwaarde bewijzen?

“Onze Out-reaching-labs hebben een krachtige werkveldrelatie”, vertelt Kim van Geijn. “Het gaat om een relevante praktijkcasus waarmee een multidisciplinair team van honoursstudenten aan de slag gaat. Daarbij zijn zowel de inhoud als het proces belangrijk. En het gaat niet alleen om de ontwikkeling van je talenten, maar ook om het vinden van je passie. Het verhaal van Misha en Iris is daar een voorbeeld van (zie pagina 4 en 5). Maar

ook de labs van Marco Folpmers (zie het artikel ‘Honours in Nederland. Wat vindt de arbeidsmarkt?’). Daar is de afgelopen jaren een vraag bijgekomen: hoe maak je de ontwikkeling van de student zichtbaar, hoe kan deze zijn meerwaarde bij bedrijven aantonen?”

“CV building is niet het sterkste punt van studenten, zelfs bij honours”, geeft Ronald Lievens aan. “Meestal gaan ze pas na hun studie aan hun cv werken. Dan ben je te laat. Ook weten ze niet wat ze moeten schrijven.

We zijn nu begonnen om honoursstudenten een e-portfolio bij te laten houden. Het doel is om studenten hun meerwaarde te laten concretiseren op het moment dat ze er mee bezig zijn. Ze reflecteren op hun leerproces en bouwen een bewijslast op van opgedane competenties. Daarmee willen we studenten kansrijker maken op de arbeidsmarkt.”

Het is een paradigmashift, volgens Van Geijn, en een aanvulling op de zoektocht binnen Sirius. “Je zou het e-portfolio een snelweg naar een

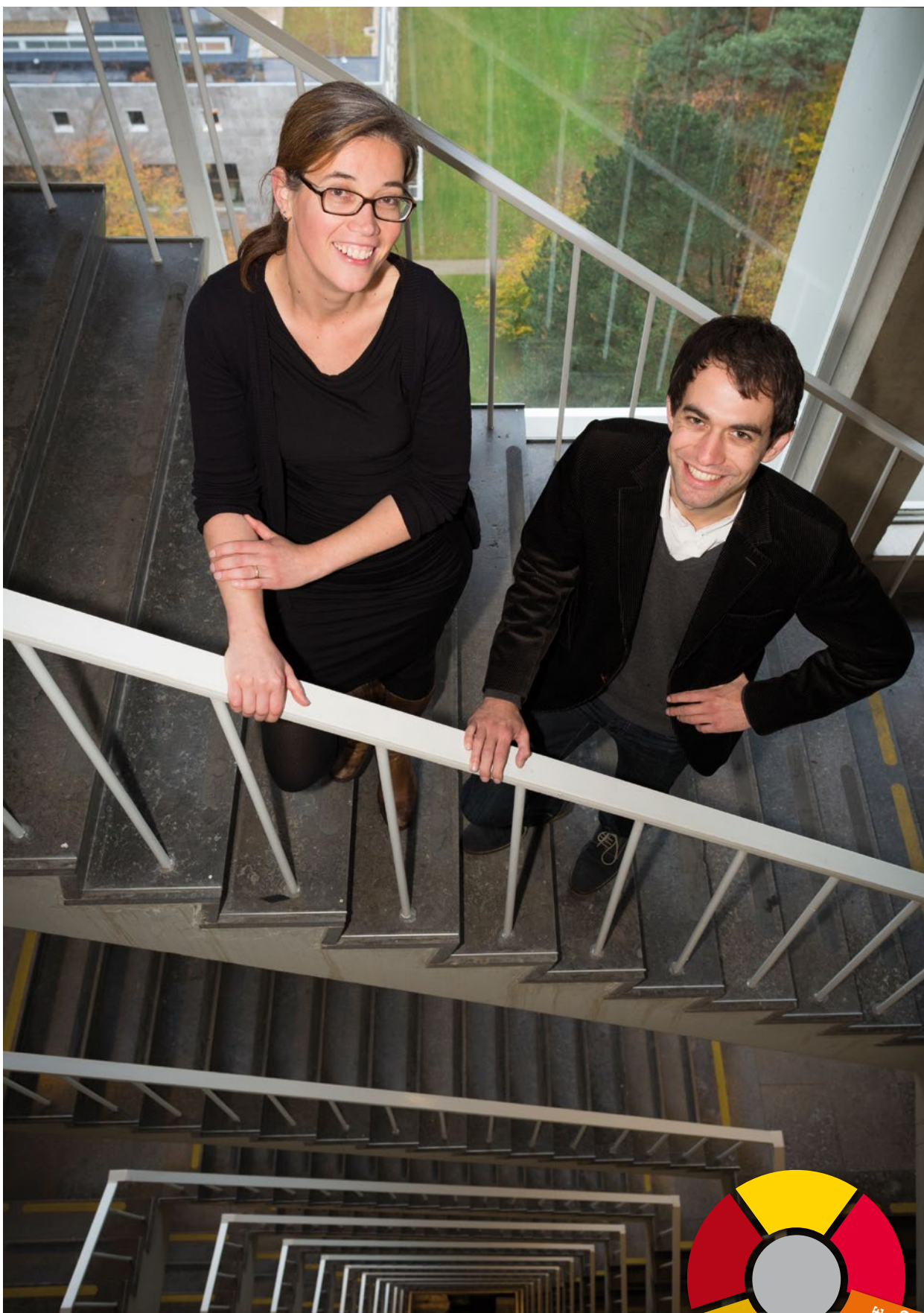
maatschappelijke carrière kunnen noemen. We willen de opbrengsten van het programma visualiseren. En valideren met een wetenschappelijke onderbouwing.” Volgens Lievens zie je twee problemen als het gaat om het opbouwen van een cv. “Studenten documenteren niet goed wat hun competenties zijn, en hoe deze zich ontwikkelen. Daarnaast hebben de domeinen onderwijs en arbeidsmarkt hun eigen opvattingen over competenties, waardoor vaak competenties worden ontwikkeld die niet direct relevant zijn. Dat willen we voorkomen. Outreaching wil juist arbeidsmarktrelevante competentieontwikkeling om de overgang naar de arbeidsmarkt te bevorderen. Dat stimuleren we met het e-portfolio.”

“Outreaching is multidisciplinair, het is niet onder één noemer te vangen”, vertelt Van Geijn. “Iedere student heeft zijn eigen stijl, bijvoorbeeld van presenteren of leidinggeven. We gaan dan ook niet uit van een blauwdruk voor de te ontwikkelen competenties. We moeten flexibel blijven.” Daarom zitten er veel vrijheidsgraden in het portfolio. Lievens: “Dit is cruciaal voor de overstap naar de arbeidsmarkt. Elk bedrijf vraagt weer een andere set aan competen-

ties. We bieden met het e-portfolio dan ook een uitgebreide set competenties aan. Dit zodat de student zo breed mogelijk inzetbaar is op de arbeidsmarkt.”

Stage lopen is een wezenlijk onderdeel voor het leerproces van de Outreaching-student. Van Geijn: “Dat begint al bij de sollicitatie. Heeft de student zich ingeleefd in het bedrijf? Weet hij wat er speelt en wat wordt gevraagd? Nog een ander belangrijk onderdeel: netwerken. Onze studenten komen overal terecht, spreken met heel veel mensen. En dan vergeeten ze visitekaartjes te vragen. Daar moeten ze scherp op zijn. We leren hen om naar haakjes te zoeken om bij een bedrijf binnen te komen. En voor elkaar kansen te creëren. Netwerken zoals het hoort.”

In de toekomst wordt Outreaching gecontinueerd. “We gaan door met de goede elementen”, vertelt Van Geijn. “We zoeken ook naar een verkoepend traject om de overige excellentietrajecten te bundelen. En we willen zorgen voor disseminatie naar het reguliere onderwijs. Het e-portfolio zou bijvoorbeeld voor alle studenten kunnen worden ingevoerd.”

- Kim van Geijn is programmamanager Outreaching aan de Tilburg University.
- Ronald Lievens is promovendus bij onderzoeksinstituut ReflecT aan de Tilburg University.

Interview Misha van Beek

“Op de basisschool was ik geen goede leerling. Door een goede cito-score ben ik uiteindelijk op het vwo terecht gekomen. In Tilburg ben ik Business Studies gaan doen en daarnaast het honoursprogramma, het Outreaching-programma en een studie Econometrie. Nu werk ik bij de Rabobank, waar ik twee projecten doe. Een is het ontwikkelen van een nieuwe methode om de kans in te schatten dat landen failliet gaan. De andere gaat over waar de spaarrente in Nederland vandaan komt. En daarnaast doe ik een PhD.

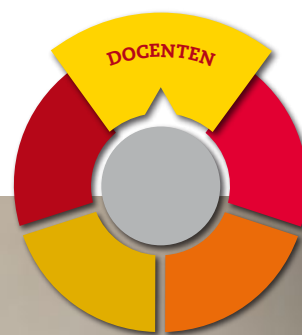
Het Outreaching-programma heeft me een aantal zaken gebracht. Ten eerste zou ik geen stage hebben gedaan, en was ik daardoor niet bij de Rabobank gaan werken of in Londen gaan studeren. Daarnaast heeft het me geleerd om mijn doelen zo hoog mogelijk te stellen. Mijn coach bij Outreaching stimuleerde dat door de juiste vragen te stellen: waarom is dat je doel? Als dat je doel is, moet je dan niet hoger inzetten om dat te bereiken? Ook het netwerk dat ik heb opgebouwd is zeer belangrijk. Je werkt tijdens het programma intensief samen aan projecten met hoogleraren en mensen uit het bedrijfsleven. En ik heb geleerd dat je, als je iets wilt bereiken, het zelf moet regelen. Zoals het in het bedrijfsleven gaat. Niet passief afwachten. Van nature ben ik geen ondernemer, dus dit was belangrijk voor mij om te leren.”

- Misha van Beek is alumnus van de Universiteit van Tilburg, hij deed daar onder andere het Outreaching-programma.

“Leerlingen hebben een honger naar uitdaging”

Denktank excellentie voor het voortgezet onderwijs

‘Toptalenten verdienen net zo veel aandacht en uitdaging als kinderen die niet goed kunnen meekomen’, schreef Sander Dekker, staatssecretaris van Onderwijs, onlangs in de Volkskrant. Hij onderstreepte het belang om goede leerlingen in het voortgezet onderwijs meer uit te dagen en meer te bieden. Het Sirius Programma vond het belangrijk om daarover na te denken. Dat is gebeurd in de vorm van de denktank excellentie, onder leiding van Marijk van der Wende. Eén van de deelnemende schoolleiders was Ilja Klink. Op 11 november jongsleden presenteerden zij hun bevindingen aan de staatssecretaris.

“Voor mijzelf was een goede aanleiding voor de denktank de reactie van leerlingen als ze zich bij het AUC aanmelden”, vertelt Van der Wende. “Ze staan vaak raar te kijken als blijkt dat wij het belangrijk vinden dat ze op hun school goede cijfers hebben gehaald, en ook extra activiteiten hebben gedaan. Dat is niet gestimuleerd, en dat is voor hen erg frustrerend. Ook lopen we vaak tegen belemmeringen op die het voortgezet onderwijs zelf voelt.”

Honger naar uitdaging

Die belemmeringen worden zeker herkend door Klink. “Ik verbaas me er altijd weer over dat het blijkbaar gek is om over excellentie te praten. Het is een gegeven dat sommige leerlingen slimmer zijn dan anderen, en meer uitdaging nodig hebben. Dat is bijna negatief om te zeggen, want het gevoel in het onderwijs is dat iedereen gelijk is, en iedereen bijzonder. Op mijn school is dat veel minder. We besteden juist heel veel aandacht aan excelleren. We noemen het leerlingen die willen en kunnen, geen excellente leerlingen. En we zorgen dat ze zich kunnen verrijken, verdiepen en verbreden. Ik denk dat zo’n 80% van onze leerlingen een honger heeft naar uitdaging, naar zichzelf ontwikkelen. Dat bepaalt de sfeer in onze school.”

Omslag: van een zes naar veel meer

Volgens Van der Wende is de zesjes-cultuur geen mythe. “Gelukkig is

► Marijk van der Wende is Dean van het Amsterdam University College.
► Ilja Klink is schoolleider van het Hyperion Lyceum in Amsterdam.

er wel een omslag gaande. Meer en meer scholen en docenten zijn er mee bezig, denken er over na. Dat is erg mooi om te zien. En bij een omslag hoort ook tegensputteren. Ik denk dat dat een bewijs is dat die omslag gaande is. Het moet ook gebeuren. In Nederland zijn we erg goed in het bedienen van de minder goede en gemiddelde leerlingen. Ik vind dat ons onderwijssysteem niet compleet is zonder dat je ook de goede leerlingen een duidelijke plek geeft.”

Excellentie in de keten: Ambitie mag!

Momenteel wordt hard gewerkt aan excellentiebevordering in de keten: van primair onderwijs tot aan het hoger onderwijs. Hierbij wordt onderzocht wat scholen in het po, vo en mbo kunnen leren van de ervaringen uit het hoger onderwijs, waarbij wel recht wordt gedaan aan het specifieke karakter van de sector. Een denktank is nu bezig met een advies over het po. Het vo is een stap verder: hier ligt een advies van een denktank dat nu wordt uitgewerkt in concrete actiepunten. Eén van de aanbevelingen: stel Sirius open voor vo scholen. Dit is ook het uitgangspunt voor het mbo: een kennisprogramma voor het mbo is in de maak.

► Voor meer informatie, kijk op www.siriusprogramma.nl en op www.platformexcellentie.nl

“In de denktank zaten we met schoolleiders, leerlingen en mensen uit het bedrijfsleven”, zegt Klink. “We hadden flinke discussies over hoe we excellentie in het voortgezet onderwijs moeten zien. Een van de schooldirecteuren zei dat hij er is voor alle leerlingen, en excellentie als exclusief wordt gezien. Hoe ga je daar dan mee om? Na drie keer vergaderen hadden we een mooi resultaat.”

Menukaart voor excellentie in het voortgezet onderwijs

Het resultaat heeft de denktank beschreven in een menukaart, en een onderliggend rapport, voor excellentie in het onderwijs: wat moet een school zeker doen om zo goed mogelijk onderwijs te bieden voor goede leerlingen. Van der Wende: “De lat hoog leggen, dat is een erg belangrijk punt. En dan niet alleen voor de goede leerlingen, maar voor iedereen. Daarbij hoort ook het in de schijnwerpers zetten van goede prestaties.”

Voor Klink is de samenwerking met externe partijen erg belangrijk. “We merken bij Hyperion dat het veel oplevert voor alle betrokken partijen, ook bijvoorbeeld voor het bedrijfsleven. Een belangrijk element daarin blijft dat scholen elkaar opzoeken, kennis delen en elkaar helpen. Er gebeurt zoveel in Nederland, maar we weten het niet van elkaar. In de regio

Amsterdam gaan we op initiatief van het AUC nu met een aantal scholen een masterclass-cyclus opzetten: een keer per maand komen de goede leerlingen van deze scholen samen bij het AUC en krijgen dan een masterclass van een zeer goede docent. We willen daar ook het hoger onderwijs bij betrekken.”

Het gat tussen voortgezet en hoger onderwijs

Van der Wende geeft aan dat de ketenbenadering belangrijk is. “In het hoger onderwijs gebeurt er heel veel, maar vaak pas vanaf het tweede studiejaar. Als je als leerling op je school flink bent uitgedaagd, wil je niet een jaar wachten totdat je in een honoursprogramma terecht kan. In mijn opinie word je dan een jaar buitenspel gezet, en daarmee verlies je misschien je motivatie en je drive. Dat mag niet gebeuren. Daarom stellen wij voor dat vwo-ers met een honours of cum laude diploma al in het eerste studiejaar in een honoursprogramma kunnen instromen. Ik weet zeker dat de universiteiten daarin geïnteresseerd zijn.

Klink vult aan: “Nog even terug naar het voortgezet onderwijs, wat ik mooi zou vinden als het Sirius Programma open zou staan voor vo-scholen. Dat is mijn persoonlijke boodschap aan Sander Dekker.” ◀

Menukaart in het voortgezet onderwijs. De acht aanbevelingen

1. Leg de lat hoog en daag iedereen uit om mee te doen
2. Definieer excellentie en maak het meetbaar
3. Vat talent breed op en geef het de ruimte
4. Hanteer duidelijke en objectieve standaarden
5. Profileren en differentiatie
6. Zorg voor aansluiting bij excellentie in het hoger onderwijs
7. En zorg uiteraard voor excellente leraren!
8. Doe het samen met externe partijen

► Kijk voor meer informatie op www.platformexcellentie.nl

Zorgen voor creatieve, eigenwijze en zelfsturende leerkrachten

Het Topprogramma van Edith Stein

Vier jaar geleden is de pabo van Hogeschool Edith Stein gestart met Sirius. Eén van de grootste uitdagingen was het ontwikkelen van de visie op de excellente leerkracht en deze onderdeel laten uitmaken van het Topprogramma. Sinds januari 2013 valt de hogeschool onder Saxion. Dat heeft positieve consequenties voor de verduurzaming van het programma.

“Ik werk hier al 23 jaar als docent tekenen, innovatie zit in mijn bloed”, vertelt Ronald van Piekartz. “We zagen dat de hele goede studenten vaak weg gingen bij ons. Dat tijl wilden we keren. Ook omdat het werkveld aangaf dat zij zaten te springen om goede, creatieve, eigenwijze, zelfsturende onderwijzers. Het eerste dat we deden was zorgen dat het Topprogramma onderdeel werd van het bestaande curriculum. Goede studenten kunnen het prima aan om sneller door de stof te gaan. Door het curriculum voor hen te comprimeren, komt er tijd vrij waarin zij werken aan complexe opdrachten. Het programma ontwikkelen we samen met de andere docenten, de studenten en het werkveld.”

Irene Reiling en Tessa Löwik behoren tot de tweede lichting van de Topprogramma. Reiling: “In ons eerste en tweede jaar zaten we in een eigen klas met ongeveer 20 andere studenten. Het Topprogramma was nog in ontwikkeling. Nu in het derde jaar volgen we lessen met de

reguliere leerlingen, maar we mogen van bepaalde vakken de lessen overslaan.” “Opdrachten die we voor die vakken moeten maken, doen we zelfstandig”, vult Löwik aan. “Dat gaat eigenlijk altijd goed. Vaak is de docent enthousiast over wat we hebben gedaan, en kan hij het gebruiken voor zijn eigen lessen. Als Topprogramma-studenten helpen we elkaar. We wisselen kennis en ervaringen uit. En kijken naar de opdrachten die we maken. Onze vaste plek is het ontwerpatelier. Daar ben ik altijd te vinden als ik geen les heb.”

Het ontwerpatelier is een belangrijk onderdeel van het Topprogramma. Von Piekartz: “Zoals Tessa zegt, hier ontmoeten de studenten elkaar en kunnen ze werken. Ze zijn twee dagen per week op stage, en ze volgen colleges. Het is daarom belangrijk dat ze een vaste fysieke plek hebben. Op dinsdagmiddag zijn hier ook docenten die kunnen helpen.” Von Piekartz vindt het mooi om te zien hoe de betrokkenheid van docenten is gegroeid. “We hebben wel een slag moeten maken om onze visie en aanpak uit te leggen. Nu is er per

vak een docent die uren krijgt om de studenten te helpen.” “Dat is erg fijn”, vindt Reiling. “Je hebt altijd iemand waar je op terug kunt vallen. Wat ik erg fijn vind is dat zij weten waar we mee bezig zijn, en open staan voor onze inbreng en suggesties.”

“Dat is ook zoals we het willen: de studenten zijn de baas over hun eigen opdrachten”, geeft Von Piekartz aan. “We gaan uit van hun eigen leervragen. Dat betekent ook dat ze verantwoordelijkheid dragen en zich moeten verantwoorden. Aan het einde van het eerste jaar geven ze een presentatie waarin ze aangeven waarom ze verder willen met het Topprogramma, en waarom ze daarvoor geschikt zijn. En soms moet je experimenteren.” Een van de experimenten was een combinatievak tekenen/aardrijkskunde waar vooraf de studiepunten al werden gegeven. Löwik: “We hoefden ons niet meer druk te maken over het halen van de studiepunten. Daardoor leek het alsof we eerder fouten durfden te maken. We namen meer risico, en er kwamen erg mooie resultaten uit. Sowieso hebben alle studenten het vak gehaald.”

De fusie met Saxion heeft een positief effect op het Topprogramma. Von Piekartz: “We zijn gevalideerd door Saxion om door te gaan. Dat betekent dat onze studenten een Saxion-honours-stempel krijgen op

► Ronald von Piekartz is projectleider van het Topprogramma aan de Hogeschool Edith Stein, onderdeel van Saxion.
► Irene Reiling (links) en Tessa Löwik (rechts) zijn derdejaarsstudenten in het Topprogramma.

hun diploma. Dat vergroot hun aantrekkelijkheid voor het werkveld. Wat ook erg gaaf is dat we nu binnen een veel bredere honoursdocentencorps werken. Docenten met de dezelfde vragen en problemen rond de begeleiding en ondersteuning van deze extra getalenteerde studenten. Je kunt veel meer delen en leren. Bij Edith Stein waren we met een klein clubje. Een andere vorm van verduurzaming is de minor *Imagine* waar Irene over meedenkt.” Een van de onderdelen van het Toppro-

gramma was internationalisering”, vertelt Reiling. “Alleen deden niet alle studenten dat. Met deze minor willen we onze horizon op een andere manier verbreden. We zijn nog druk met de ontwikkeling, de kern is dat we met een multidisciplinaire groep honoursstudenten een breed maatschappelijk probleem pakken en met de groep proberen (deels) op te lossen. Iedere student gebruikt zijn eigen kennis en ervaring om bij te dragen aan die oplossing.” ◀

“Ik geniet van dit programma”

Docenten in het pabo-honoursprogramma

Bij de hogeschool de Driestar kunnen studenten in het 3e en 4e studiejaar een honoursprogramma volgen. Zij worden begeleid door een klein team van enthousiaste, gedreven docenten. Annelies Kraaiveld, docente pedagogiek, is één van hen.

“W”e vatten excellentie op als een breed begrip, het gaat niet alleen om het halen van goede cijfers. Motivatie is een ander belangrijk criterium. Daarnaast zoeken we studenten die onafhankelijk durven te denken en met een open blik durven te kijken. Dat past bij hoe we onze studenten opleiden: het laten ontplooiën van de talenten en kwaliteiten die je als mens gekregen hebt. Een goede basisschoolleraar vraagt zich af welke kennis hij nodig heeft en hoe hij kinderen zo goed mogelijk kan helpen op de weg naar volwassenheid. Belangrijke elementen van ons honoursprogramma zijn daarom dieper graven in de stof, een helicopterview ontwikkelen en vooral: vragen leren stellen.”

“Honoursstudenten hebben een extra dag in de week op hun stageschool. Deze is opgedeeld in twee helften. Het eerste dagdeel besteden de studenten aan opdrachten

vanuit het honoursprogramma, het tweede deel zijn ze inzetbaar voor de stageschool. Een opdracht kan zijn het uitvoeren van een onderzoekje. Een mooi voorbeeld van een onderzoek is die naar leerlingen met een speciale problematiek. Onze studenten nemen een leerling van de school als onderwerp die speciale aandacht behoeft. Ze praten met de leerling zelf, met de leraar, met de ouders. Uiteindelijk leveren ze 1 á 1,5 A4 op met hun aanbevelingen. Dat moet zo concreet mogelijk. Op deze manier krijgen ze ervaring in het contact leggen met kinderen en hun ouders, en leren ze ook een leerling vanuit verschillende perspectieven te bekijken.”

Docenten
“We zitten met zeven docenten in een multidisciplinair en kwalitatief hoogwaardig team. Als je kijkt naar het profiel van de honoursdocent dan zie je dat er veel wordt gevraagd. Uiteraard moet je veel kennis op je vakgebied hebben en een open blik. Maar ook moet je durven pionieren,

nieuwe werkvormen bedenken. Je moet open het college in kunnen, de dialoog aangaan met de studenten. Niet bang zijn om collega’s in je klas te laten, en feedback te ontvangen. En, doorontwikkelen van je eigen programma is belangrijk. We hebben een goed honoursprogramma vastgesteld, maar dat is ook flexibel. Er moet ruimte zijn voor variatie.”

“We houden regelmatig bijeenkomsten om elkaar scherp te houden en van elkaar te leren. We volgen gezamenlijk cursussen om ons beter te maken, en we krijgen de ruimte om op ons eigen vakgebied de diepte in te gaan.”

“Ik geniet van dit programma. Je merkt het verschil in wat je kunt doen, en dat komt niet alleen omdat je met kleine groepen werkt. Het is vooral de motivatie, de inzet en de diepgang van de studenten. Samen met hen kijk ik naar de bewegingen in de pedagogiek door de eeuwen heen en wat dat betekent voor hun vak. We kijken intensief hoe een school functioneert, op alle niveaus. Dat geeft me energie. Daarnaast is het samenwerken met het team geweldig. We zijn inhoudelijk zeer bij elkaar betrokken. We bespreken de voortgang van de studenten, en

► Annelies Kraaiveld, docente pedagogiek aan de Hogeschool de Driestar.

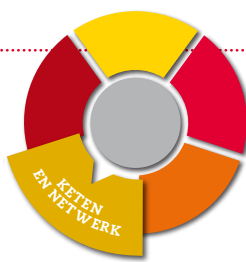
dat levert voor mij soms een ander beeld op dan dat ik van een bepaalde student had. We wisselen kennis en informatie uit, je inspireert elkaar op zeer veel verschillende manieren.”

De toekomst
“Sirius stopt voor ons, maar uiteraard gaan we door. Het management heeft dat besluit al genomen. Het honoursprogramma is een vast onderdeel van de begroting en een standaardonderdeel van het onderwijsprogramma. Andere docenten zien het weliswaar als ons kindje, maar ze zien dat we genieten, en geven ons de ruimte. Ze zijn ook

nieuwsgierig naar wat we doen, en dat proberen we hen ook regelmatig mee te geven. In het eerste jaar was er soms wat wantrouwen, maar nu is het honoursprogramma volledig geaccepteerd, het is een volwaardig programma en er is veel waardering.”

“We kijken of we een academische pabo kunnen starten. Dat hebben we ook onze honoursstudenten verteld. Ze vinden dat een academische pabo niet in de weg mag zitten van het honoursprogramma. Ze willen leren, vooral in de praktijk. Hun reactie vond ik het mooiste compliment dat ons programma kan krijgen.” ◀

De blik op de toekomst

Binnen het Sirius Programma is sinds 2008 hard gewerkt op verschillende niveaus – zowel op instellingsniveau als op nationaal niveau – aan het stimuleren van excellentiebevordering in het hoger onderwijs. De aandacht was en is gericht op de betere studenten, om hen ook uitdagend onderwijs te bieden en het beste uit zichzelf te kunnen laten halen.

Nu het laatste jaar van de Sirius subsidieperiode bijna is aangebroken kunnen we concluderen dat de aandacht voor excellentiebevordering bij de Sirius deelnemende instellingen niet meer is weg te denken. Studenten die meer willen en kunnen worden uitgedaagd om de lat hoger te leggen en worden hierin gefaciliteerd door de instellingen. De instellingen hebben hun eigen keu-

zes gemaakt, passend bij hun onderwijsvisie op de excellente student. Zij hebben een klimaat geschapen waarin excelleren kan en mag en ook wordt beloond. Deze inspanningen hebben geresulteerd in een toename van studenten aan excellentietrajecten, zoals te lezen is in de *facts and figures* in deze krant (zie pagina 2).

Maar we zijn er nog niet. De koers naar excellentie in het hoger onderwijs is nadrukkelijk in gang gezet, nu is het taak de aandacht vast te houden en de ingezette cultuurverandering structureel te verankeren in het hoger onderwijs, en hierin ook in de onderwijsketen samen te werken. Met positieve energie richt het Sirius Programma zich dan ook op de komende jaren. Het stimuleren van excellentie denken in de hele onderwijsketen, van primair onderwijs

– voortgezet onderwijs – middelbaar onderwijs – hoger onderwijs is in gang gezet. Het Sirius Programma vervult hierbij een voortrekkersrol, waarbij de instellingen uit het middelbaar beroepsonderwijs en het voortgezet onderwijs kunnen delen in de ervaringen en kennis die in het hoger onderwijs is opgedaan. Wij hopen dat het Sirius Programma in de toekomst ook opengezet kan worden om op alle niveaus binnen de onderwijsketen een rol te kunnen spelen.

Daarnaast blijft het een aandachtspunt binnen het Sirius Programma om de leeropbrengsten van de excellentieprogramma's concreet te maken en meer zichtbaar. Niet alleen om het effect van de excellentieprogramma's op de onderwijskwaliteit van de gehele instelling te vergroten,

maar ook om studenten te faciliteren in het expliciteren van de meerwaarde van de excellentieprogramma's die zij gevolgd hebben als zij de arbeidsmarkt betreden.

Kortom, we zijn trots op de deelnemende Sirius instellingen die de deur naar excellentiebevordering in het hoger onderwijs wagenwijd hebben open gezet. En we kijken uit om hieraan te blijven werken, zodat in de komende jaren nog meer instellingen, in de hele onderwijsketen, hun deuren openen en we samen deze ingezette cultuurverandering kunnen versterken. ◀

▶ **Renske Heemskerk, senior projectleider Sirius Programma**
▶ **Esmee Gramberg, projectleider Sirius Programma**

Summit Excellentie: 2 oktober 2014

In 2014 ronden we de subsidieperiode van het Sirius Programma in het hoger onderwijs af. Hiermee eindigt de transitie die is ingezet echter niet. Het markeert juist het begin van de verduurzaming van excellentie in de gehele keten van

het onderwijs in Nederland. Op 2 oktober 2014 vindt daarom de Summit Excellentie plaats, in de RAI in Amsterdam, georganiseerd door de Hogeschool van Amsterdam, in samenwerking met het Sirius Programma.

Welke lessen hebben we geleerd? Hierover willen we in de aanloop naar de Summit met elkaar in gesprek om samen voort te bouwen op de ervaringen tot nu toe, en de toekomst verder te ontwerpen. De ronde tafel gesprekken zul-

len plaatsvinden in Groningen, Leiden, Tilburg en Amsterdam. Wilt u hieraan bijdragen? Hou dan de website van het Sirius Programma goed in de gaten, daarop is alle informatie te vinden:
▶ www.siriusprogramma.nl

Sirius Leading Experts

- ▶ **Dhr. prof. dr. H.P.M. Adriaansens (voorzitter)**
voormalig Dean en oprichter van het University College Roosevelt
hij heeft ook het University College Utrecht opgericht
- ▶ **Dhr. drs. N.M. Verbraak**
voorzitter van de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO)
- ▶ **Mw. prof. dr. A.J.M. Roobeek**
hoogleraar Strategie en Transformatiemanagement (Universiteit Nyenrode)

Sirius Bureau

- ▶ **Renske Heemskerk** - senior projectleider
- ▶ **Esmee Gramberg** - projectleider
- ▶ **Sander van der Ham** - projectleider Monitor & Audit
- ▶ **Sabrina de Bats** - secretariaat

Sirius Auditcommissie

- ▶ **Dhr. prof. dr. T. Sminia (voorzitter)**
emeritus hoogleraar Histologie en Immunologie (VUmc)
voormalig Rector Magnificus Vrije Universiteit
- ▶ **Dhr. prof. dr. D. Bosscher**
hoogleraar Eigentijdse geschiedenis (Rijksuniversiteit Groningen)
voormalig Rector Magnificus van de Rijksuniversiteit Groningen
- ▶ **Dhr. drs. A.J.E.G. Renique**
voormalig secretaris onderwijs van VNO-NCW en MKB-NL
- ▶ **Dhr. drs. A. Vroon**
voormalig voorzitter College van Bestuur Christelijke Hogeschool Nederland (thans: Stenden Hogeschool), bestuurslid van de Vereniging Hogescholen
- ▶ **Mw. prof. dr. A. Need**
hoogleraar Sociologie van het Openbaar Bestuur (Universiteit Twente)
- ▶ **Dhr. dr. C. Sprenger**
partner bij Kessels & Smit, lector Lerende politieorganisatie (Politieacademie)
- ▶ **Mw. ir. E. Schaper MBA**
interim bestuurder onderwijsorganisaties
- ▶ **Prof. dr. O.J. Hekster**
hoogleraar Oude Geschiedenis (Radboud Universiteit Nijmegen)

Colofon

Sirius Programma
Postbus 556, 2501 CN Den Haag
(070) 311 97 11
www.siriusprogramma.nl
volg ons:
@excellentieHO

Interviews en tekst
Martijn de Graaff, BureauQ
Projectbegeleiding
Esmee Gramberg en Renske Heemskerk

Fotografie
David van Dam
Vormgeving
Optima Forma bv, Voorburg
Drukkerij
Opmeer Drukkerij bv, Den Haag

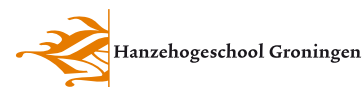
December 2013

© Sirius Programma
Auteursrechten voorbehouden. Gebruik van de inhoud van deze publicatie is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

 Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

 UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

ArtEZ hogeschool voor de kunsten

Radboud Universiteit Nijmegen

 Maastricht University

Siriuskrant

5 jaar excellentie
in het hoger onderwijs

Dit is een uitgave van het Platform Excellentie Nederland | december 2013

